

Ennen kuin kaikki katoaa

Kasvivärejä kankaalle

LAB-ammattikorkeakoulu

Kuvataiteilija (AMK)

2024

Riina Sydänkorpi

Tiivistelmä

Tekijä(t) Riina Sydänkorpi	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 20	Valmistumisaika 2024
Työn nimi Ennen kuin kaikki katoaa Kasvivärejä kankaalle		
Tutkinto ja koulutusala Kuvataiteilija (AMK)		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön taiteellisessa produktiossa valmistettiin ihmisen ja luonnon yhteyttä sekä ympäristötietoista taiteen tekemistä käsittelevä teos. Teos koostuu kasviväreillä värjätystä kankaanpaloista sekä valokuvien pohjalta piirretyistä kuvista.</p> <p>Teoksen prosessi alkoi vanhoista valokuvista, innostuksesta luonnon kasveihin sekä alati laajenevasta ympäristöahdistuksesta. Isoäidin nuoruuden kuvissa maaseutumiljöössä ihminen ja luonto kulkevat rinnakkain ja jonkinlaisessa symbioosissa.</p> <p>Taiteen tekemiseen etsittiin tapoja, joissa välttää ympäristöä kuormittavien materiaalien käyttöä. Lisäksi pohdittiin voiko taideteos olla ekologisesti tehty ja kenties hävitä tai maata.</p> <p>Teos yhdistää piirroksia 40–50-luvun valokuvista sekä luonnonmukaisia materiaaleja teemanaan ajallisuus, vanheneminen ja ihmisen ja luonnon kadonnut yhteys. Valokuvat ovat osa tilkkupaitteen ruutuja, jotka vuorottelevat kasviväreillä värjättyjen kierrätyskankaan palasten kanssa.</p> <p>Käytettävät materiaalit ovat kierrätettyjä tai luonnon materiaaleja. Paitteen kankaana käytettiin sairaalaan käytöstä poistamaa lakanaa, joka kierrätysaspektinsa lisäksi viittaa isoäidin ammattiin sekä ajatukseen syntymästä ja kuolemasta.</p> <p>Kasvipigmenttien värit sammuvat ja häviävät ja lopussa jäljelle jäänee vain lyijykynä ja hiili. Näytteillä olon jälkeen teos sijoitetaan paikkaan, jossa se on alttiina luonnonvalolle ja dokumentoidaan muutosta tulevien vuosien aikana.</p>		
Asiasanat kasvivärit, kierrätysmateriaalit, tekstiilitaide, ympäristötietoinen taide, katoavaisuus		

Abstract

Author(s) Riina Sydänkorpi	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2024
	Number of Pages 20	
Title of Publication Before all fades Nature colors to fabric		
Degree, Field of Study Bachelor of Arts and Crafts (UAS)		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party)		
Abstract <p>The project started from inspiring old photographs from my grandmother's youth combined with my growing agony about the state of environmental values in our modern life. Back then, in the 40's and 50's, people who lived in the countryside had a different kind of relationship with nature. It was more symbiotic compared to modern day life.</p> <p>My goal is to find mediums to make art without making more material to fill and corrupt the environment. Is there a way to make ecological art that perhaps could vanish or decompose?</p> <p>The work combines drawings from old black and white photographs with self-made natural colors and recycled fabric. The theme plays with the subjects of time passing, aging and the faded connection to nature. The drawings are part of a patchwork quilt arranged along with pieces of fabric colored with natural pigments.</p> <p>The materials used in the work are organic materials from nature or recycled. Textile is a hospital bed sheet which points to my grandmother's career as a nurse and to life and death in general.</p> <p>After the exhibition the artwork will be placed to a location where it will be exposed to sunlight. The colors will fade and disappear with time. Only the gray shades of pencil and coal will remain. The changes will be documented.</p>		
Keywords Organic colours, recycled materials, textile art, environmental awareness in art, passing		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Ympäristötietoinen taiteen tekeminen ja teoksen elinkaari	2
2.1	Materiaalin arvo.....	2
2.2	Kyselytutkimus	2
2.3	Prince Toffa.....	5
2.4	Banksy	7
3	Luonnon väriaineet	8
3.1	Elli Hukka	8
3.2	Värien lähteitä	8
3.3	Väripigmenttien valmistuksesta	9
4	Teoksen valmistaminen	12
4.1	Musta ruusunmarja.....	12
4.2	Pohjakangas ja sen valinta	12
4.3	Luonnoksia ja kokeilua	13
4.4	Lyijykynäpiirrokset kankaalle	14
4.5	Tilkkujen ompelu teokseksi.....	14
4.6	Viimeistely ja ihmisen väri	17
4.7	Ripustus ja videoperformanssi.....	18
5	Yhteenveto ja pohdinta	19
	Lähteet	21

1 Johdanto

“Vanheneminen voidaan määritellä ajan kuluessa tapahtuviksi haitallisiksi muutoksiksi solujen ja kudosten toiminnassa. Muutokset heikentävät elimistön elinkelpoisuutta ja lisäävät kuolleisuutta. “(Kananen & Marttila 2019.)

”Ainavihannilla kasveilla (ikivihreät) on lehtiä ympäri vuoden, kausivihannilla kasveilla (kesävihannat) puolestaan vain kasvukauden aikana. Tyypillisesti ainavihantien kasvien lehdet säilyvät usean vuoden ajan.” (Helsingin yliopisto.)

Ensin ihminen ja luonto olivat yhtä. Ihminen kunnioitti eläimiä ja eli näiden lihasta. Kasveja käytettiin rohdossa ja magiassa. Ihminen oli riippuvainen luonnosta ja suojatton sen suuruudessa. Ajan myötä tuhansien vuosien saatossa ihminen oppi hyötymään ja hallitsemaan, valtasuhteet muuttuivat ja lopulta luonto oli polvillaan ihmisen tuhovoiman edessä ja riippuvainen ihmisen halusta sen suojeluun. Kerran luonto oli ihmisen luonnollinen elintila ja koti.

Nyt monen kotiseutu on rakennettua miljöötä, jossa ainut merkki luonnosta on viihtyvyyttä parantamaan jätetyt puut betonin keskellä ja yhä useammalle metsä on vieras ja ehkä pelottavakin paikka. Maaseudulla kasvaneena ja lapsuuteni metsässä ja niityillä leikkineenä koen oman luontoyhteyteni säilyneen vahvana. Lapsuudessa opittu ja koettu jää syvälle, ja suuri osa näistä opeista linkittyy tietyille seudulle ja tiettyihin metsiin, sieniin, heiniin, kukkiin ja marjoihin. Aikuisiällä olen opetellut villivihannesten ja rohtokasvien tunnistusta ja käyttöä. Kasvipigmenttien valmistaminen ja kierrätysmateriaalien käyttö on jatkumoa vapaa-ajan kiinnostukselle ja tapani kunnioittaa luontoa. Maailmassa, jossa hukutaan muoviin, vaatteisiin ja teknologiaromuun, haluan omassa taiteen tekemisessäni kulkea luonnonmukaisempaan suuntaan.

Ihminen, luonto, kasvit. Ihminen kasvaa siemenestä, kasvi kasvaa siemenestä. Molemmat kadottavat värinsä kuolemassa ja muuttuvat maaksi.

Taiteellisessa tekemisessäni on opintojeni aikana kulkenut mukana tarinallisuus, suku tai perhe, usean kuvat muodostamat installaatiot, kierrätysmateriaalien käyttäminen sekä lyijykynäpiirrosten tunnelman vieminen muistuttamaan vanhoja valokuvia. Lyijykynä, hiili sekä käden liike kynän jatkeena ovat tekemiseni ydin ja pohja, jonka päälle halusin rakentaa uutta ja itseäni monella tasolla kiinnostavaa, sekä tutkia kuinka suuri vaikutus materiaalien valinnalla on lopulliseen teokseen, ja toteuttaa teoksesta mahdollisimman ympäristöystävällisen ja katoavan. Teoksen rakentuminen sairaalan käytöstä poistamille lakanakankaille kasviväreillä, hiilellä ja lyijykynällä mahdollistaa taiteellisen teoksen luomisen ilman uusien ja teosta varten hankittujen teollisten tai ympäristöä kuormittavien materiaalien käyttämistä. Ympäristönäkökulmien lisäksi materiaaleilla on oma merkityksensä sisällön kannalta.

2 Ympäristötietoinen taiteen tekeminen ja teoksen elinkaari

2.1 Materiaalin arvo

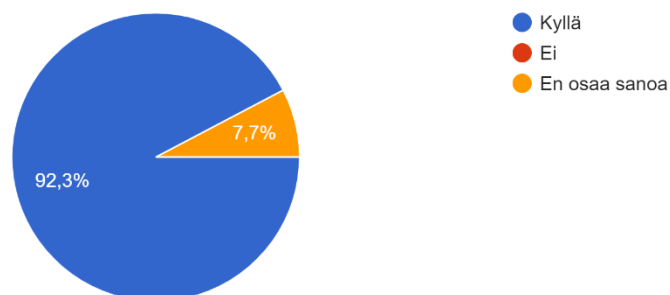
Teosta suunnitellessa keskityin teoksen visuaalisen puolen lisäksi materiaalien ympäristökuormaan ja pohdin omaa suhdettani taiteen arvon ja teoksen säilymisen välillä, eli onko teoksen arvo mitattavissa sen tulevilla ikävuosilla, vai voiko teoksen elinkaareen kuulua teoksen katoavaisuus maatumalla tai ajan myötä hapertumalla. Suomen biodiversiteettistrategian ja toimintaohjelman 2012–2020 toteutuksen ja vaikutusten arvioinnissa todetaan aineellisen hyvinvoinnin ja vallan ulkoisia merkkejä korostavien kulutustottumusten kuuluvan talouskasvun ohella tekijöiksi luonnon monimuotoisuuden vähenemisessä (Auvinen, Kempainen, Jäppinen, Heliölä, Holmala, Jantunen, Koljonen, Kolström, Lumiaro, Punntila, Venesjärvi, Virkkala & Ahlroth 2020, 58.) Toimenpidearvioissa viestintä, koulutus ja ympäristökasvatus todettiin vaikuttaviksi, vaikka taloudellinen panostus niiden toteuttamiseen on ollut vähäistä tai laskevaa (Auvinen ym. 2020, 84.)

2.2 Kyselytutkimus

Anonyymisti vastattava kysely toteutettiin Google Forms-kyselylomakkeella LAB-ammattikorkeakoulun kuvataiteen yksikön opiskelijoille ja satunnaisille taiteilijoille. Kysymysten tarkoitus oli selvittää ajatuksia ympäristötietoisuudesta ja sen vaikutuksista taiteen tekemisessä käytettävien materiaalien valintaan. Kyselytutkimuksessa selvitettiin ympäristötietoisuuden ja taiteen yhteyttä vastaajien taiteen tekemisessä. Vastaajista 92,3 % koki taiteen olevan keino lisätä ympäristötietoisuutta (Kuvio 1). Materiaalivalinnoissa 61,5 % vastaajista otti joskus materiaalivalinnoissaan huomioon materiaalin ympäristövaikutukset (Kuvio 2), 38,5 % vastasi kyllä. Vastauksissa vastuuseen vaikuttaa taiteen avulla ja oman tekemisen suunnittelu ympäristö huomioiden vastauksissa oli enemmän hajontaa (Kuviot 3 ja 4).

Ajatteletko taiteen olevan keino lisätä ympäristötietoisuutta ja valintoja teoksen sisällön keinoin?

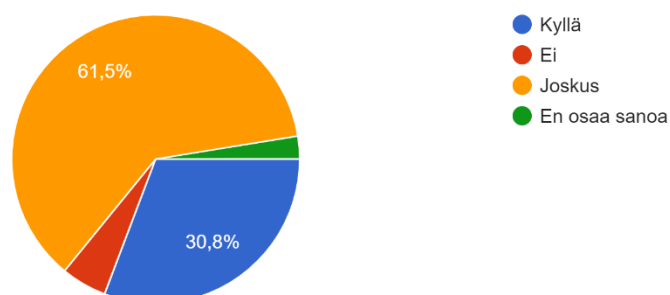
39 vastausta

Kuvio 1. Taiteen vaikutus ympäristötietoisuuden lisäämiseen

Taideteosta suunnitellessa, otatko huomioon tulevan teoksen materiaalien ympäristövaikutukset?

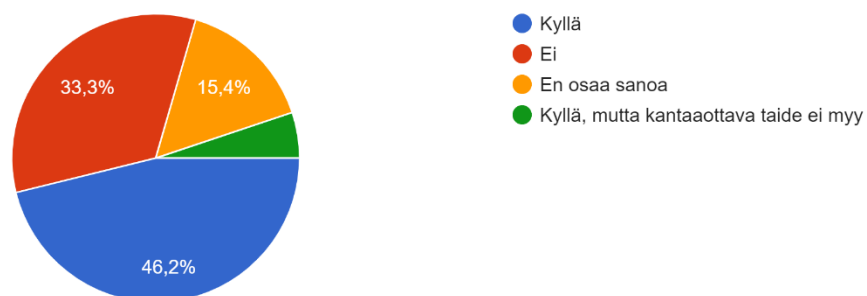
39 vastausta

Kuvio 2. Materiaalien ympäristövaikutusten vaikutus teoksen suunnitteluun

Ajatteletko, että taiteilijalla on vastuu ottaa kantaa ajankohtaisiin asioihin?

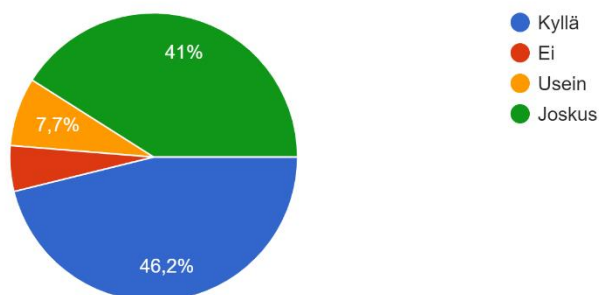
39 vastausta

Kuvio 3. Taiteilijan vastuu ottaa kantaa

Käytätkö teoksissasi kierrätysmateriaaleja?

39 vastausta

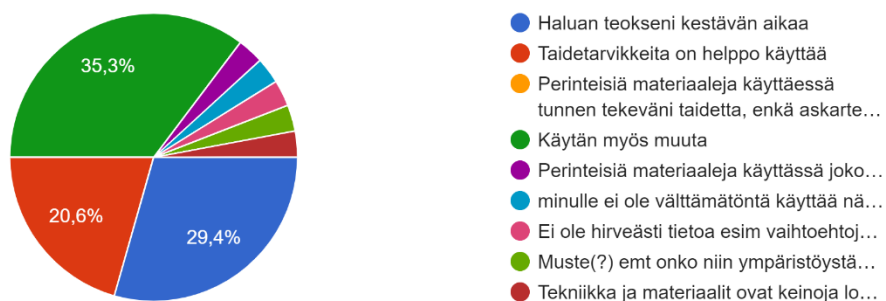

Kuvio 4. Kierrätysmateriaalien käyttö

Kiinnostusta oli myös luonnonmukaisempiin maaleihin, mm. temperamaalaukseen ja muihin luonnon väreihin (Kuvio 5). Vastaajat olivat käyttäneet teoksissaan mm. pahvia, vaneria ja kierrätyskankaita. Akryyli- ja öljymaaleja käytettiin, koska teoksen haluttiin kestävän aikaa.

Jos haluat käyttää taiteessasi vain taidekäyttöön tarkoitettuja välineitä, tekniikoita ja materiaaleja (esim. öljy- tai akryylimaalit, grafiikkaan tarkoitettu paperi ja painovärit), onko siihen syynä:

34 vastausta

Kuvio 5. Kierrätysmateriaalien käyttäminen tai käyttämättä jättäminen

2.3 Prince Toffa

Beniniläisen taiteilijan Prince Toffan teoksissa roskat muuttuvat teoksiksi. Taiteilija kuvaa taidettaan yhdistelmäksi tekstiilitaidetta, voodooa ja kaikkea ympäröivää, joka täyttää hänen ajatuksiaan. Hän sanoo uskovansa kaiken materiaalin pitävän sisällään samaa energiaa, kuin ihmisessä, ja haluaa antaa kierrätyskelvottomalle materiaalille uuden käyttötarkoituksen, ja välttää uusien materiaalien hankkimista. Prince Toffa pukeutuu teoksiin esiintyäkseen ja kommunikoidakseen niiden jumalien kanssa, jotka asuihin vastaavat. (Prince Toffa 20xx) Teoksissaan hän on käyttänyt mm. säilyketölkkejä, muovipusseja ja muovisia kertakäyttömukeja. Teoksessa Mama Chandra (Kuvat 1 ja 2) on käytetty juomatölkkejä ja muovikuppeja.

Kuva 1. Prince Toffa, Mama Chandra, 2017 (Kuva: Eric Bottero)

Kuva 2. Prince Toffa, Mama Chandra, 2017 (Kuva: Eric Bottero)

2.4 Banksy

Salanimellä Banksy toimiva katutaiteilija maalasi betoniseen elementtiin Lontoon Shoreditchissä kuvan tytöstä ja karkaavasta ilmapallosta vuonna 2002. Teoksesta tuli yksi taiteilijan kuuluisimmista töistä. *Girl with the balloon*, maalaus, 2006, myytiin huutokaupassa 1,4 miljoonalla dollarilla vuonna 2018. Heti voittavan huudon jälkeen teokseen asetettu itsetuhomekanismi käynnistyi, ja teos alkoi tuhota itse itseään kehyksiin piilotetun paperisilppurin kautta. Mekanismi jumittui, ja teos tuhoutui puoliksi. (Neuendorf 2019) Keskeytyneen tuhoutumisen jälkeen (Kuva 3) Banksy nimesi teoksen uudestaan nimellä *Love is in the bin*. Vuonna 2021 teoksen nimeksi on vaihtunut *Love is blind*, ja teoksen arvo nousut 25,4 miljoonaan dollariin.

Kuva 3. Banksy, *Love Is in the Bin*, 2018 (Artsy.net)

3 Luonnon väriaineet

3.1 Elli Hukka

Korutaiteilija Elli Hukka käyttää tekstiiliteoksissaan kasvipigmenteillä värjäämäänsä kierrätettyä puuvillakangasta. Teossarja *From the sea* pohjaa taiteilijan huoleen meristä ja niiden monimuotoisuuden säilymisestä. Korallia muistuttavien korutaideteosten (Kuva 4) värjäämiseen on käytetty mm. saniaista ja nokkosta.

Kuva 4. Elli Hukka, *From the sea*, 2022, kierrätyskangas, kasvipigmentit (www.ellihukka.fi)

3.2 Värien lähteitä

Ennen 1800-luvun puoliväliä luonnon väriaineet olivat ainoita värinlähteitä. Tämän jälkeen synteettiset värit alkoivat yleistyä (Luonnon väriaineet 2012, 17). Luonnosta kerättävät tuotteet sekä kuivuneet kasvit sisältävät vaihtelevan määrän väripigmenttiä. Nokkonen ja marjat luovuttavat väriä anteliaasti. Kasvissa näkyvä värisävy voi johtaa harhaan ja lopputuloksen näkee vasta valmiista pigmentistä ensimmäisellä käyttökerralla. Erilaiset vihreän ja keltaisen sävyt ovat yleisiä. Keltaista, sinistä ja punaista saa mm. kasvien kukista.

Valmistamiini pigmentteihin käytin voikukkaa, pietaryrttiä, saniaista, kukkivaa sekä kuivunutta pietaryrttiä, verta, punajuurta, nokkosta, mustaa ruusunmarja ja kahvia. Värien irroituksen ja ruokasoodan tai potaskan lisäämisen jälkeen pigmentin sävy usein muuttuu, eivätkä saadut väriliemet vielä vastaa todellista maalausväriä.

3.3 Väripigmenttien valmistuksesta

Väripigmenttien erottaminen kasveista tapahtuu liottamalla kasvia kuumassa vedessä, jonka sekaan on liuotettu alunaa, eli kaliumalumiinisulfaattia (Kuva 11). Alunaa käytetään värin kiinnittymiseen, eli puretukseen. Liuoksen annetaan jäähtyä seuraavaan päivään, lämmitetään uudestaan lähelle kiehumispistettä ja siivilöidään pois kasvinosat. Jäljelle jääneeseen värinesteeseen lisätään ruokasoodaa tai potaskaa, ja sekoitetaan, kunnes vaahto laskeutuu. Seos kaadetaan kookkaaseen astiaan, mielellään lasiseen, ja täytetään kuumalla vedellä (Kuva 6). Seos jätetään laskeutumaan.

Kuva 5. Kuivaneen pietaryrtin varsia likoamassa alunaa sisältävässä vedessä

Kuva 6. Pigmentin laskeutuminen

Seuraavana päivänä pigmentin kuuluksi olla laskeutunut astian pohjalle ja yläpuolelle jäänyt kirkas neste kaadetaan pois, eli pestään pigmentit. Pigmenttiä pyritään säilyttämään mahdollisimman paljon. Sama toistetaan 2–3 kertaa. Värinesteellä voi maalata suoraan (Kuva 7) tai kuivata pigmenttijauheeksi, jolloin jäljelle jäänyt neste kaadetaan valumaan suodatin-kankaan läpi, kuivataan ja säilötään valolta suojattuna (Kuva 8). Pietaryrtti kuivuu pystyyn, ja on kerättävissä myös syksyllä.

Kuva 7. Kuivaneen pietaryrtin pigmentillä värjättyä kangasta

Kuva 8. Kasvipigmenttejä

4 Teoksen valmistaminen

4.1 Musta ruusunmarja

Aloittaessani väripigmenttien valmistuksen elettiin jo syksyä. Ensimmäisten pakkasten tultua kuvittelin keränneeni tätä projektia varten löydettävissä olevat väripigmenttien lähteet. Ensimmäisten lumien tultua satuin huomaamaan villiintyneen ruusupensaan kantavan erityisen värisiä marjoja ja keräsin ne mukaani. Kuten mustikassa, marja-aroniassa ja mustaherukassa, juhannusruusun väriaine on väriltään syvä ja moniulotteinen ja muuttuu violetin eri sävyihin. Suurin yllätys oli värin määrä yhdessä marjassa. Väripigmentin valmistus marjoista tuntui turhalta, sillä pilkottujen marjojen liottaminen pieneen vesimäärään liuotetun alunan kanssa tuotti syvän ja peittävän väriliuoksen. Jatkoin väriliuoksen kanssa työskentelyä lisäämällä siihen ruokasoodaa. Ruokasoodan lisääminen muutti sävyn violetista siniseksi. Sinisen sävyn tuottaminen kasvien pigmenteillä olisi vaatinut suuren määrän sinisiä kukkia, eikä tällöinkään lopputulos olisi ollut varma, joten olin iloisesti yllättyneenä ruusunmarjasta saadusta värisävystä.

Sinisestä vihreää

Kasvivärien valmistamisessa nautin kasvien hyödyntämisen lisäksi kokeilemisen ilosta ja yllätyksistä. Laajan tietoperustan sijaan juuri tämä uteliaisuus kantoi teoksen teeman toteuttamista myös sen tekemisessä. Tutkiminen, kasvien kerääminen, haistelu, tunnustelu ja oppiminen. Suurimman yllätyksen värikokeiluissani koin sekoittaessani ruusunmarjanesteeseen kahvia ja ruokasoodaa. Sekoituksesta syntyi syvä sinertävän vihreä sävy. Ainesosien määriä säätelemällä sävyskala kasvoi kellertävän vihreästä violettiin samoja kolmea ainesta käyttämällä: ruusunmarjaa, kahvia ja ruokasoodaa.

4.2 Pohjakangas ja sen valinta

Kierrätysmateriaaleista vanhat tapettirullat ovat liittyneet työskentelyyni eniten ja pohdin niiden käyttämistä aluksi myös opinnäytetyössäni. Kankaan käyttäminen avasi mahdollisuuksia teoksen muodon monipuolistamiseen. Lisäksi saamieni kankaiden alkuperäinen käyttö sairaalan lakanoina tuki teoksen teemaa.

Kankaan kudonta vaikutti piirrosjäljen tarkkuuteen samoin kuin karkeus muillekin alustoille piirrettäessä. Tarkimman jäljen sai sileälle alustalle. Kankaan etuna paperiin verrattuna oli sen hankauksensieto. Verrattuna aikaisemmin käyttämiini paperitapetin taustapuoliin kesti kangas piirrosjäljen kerrostamista ja hankaamista huomattavasti pidempään, ennen kuin päälliskuidut alkoivat nukkaantua.

4.3 Luonnoksia ja kokeilua

Piirtäminen on aina ollut tapani hahmotella ajatuksia sekä teoksia. Pehmeä (5-9B) lyijykynä mahdollistaa laajan skaalan erilaisia viivoja ja väritettyjä alueita kynän asennosta, painamisesta ja terän terävyydestä riippuen. Viivaa häivyttämällä, kerrosten luomisella sekä pyyhetai hiilikumilla jälkeä poistamalla tai vaalentamalla teoksiin saa lisää ulottuvuuksia ja loputonta vaihtelua. Lyijykynän ja hiilen yhdistäminen tapetin taustapuolen paperipinnalle on toiminut tekemisessäni haluamallani tavalla ollen tarpeeksi kestävästä kestääkseen kerroksia ja hankausta. Kankaalle piirtämisen kokemukseni rajoittui enemmän tusseihin, hiileen ja vain satunnaisiin pienempiin lyijykynäkokeiluihin. Näin ollen opinnäytetyön piirroksia aloittaessani luottamukseni kankaan toimimiseen piirroksissa, tai piirrosten toimiminen ja työstömahdollisuudet, oli kokemuspohjaani suurempi.

Kuvassa 9 ensimmäinen kasaan ommeltu luonnos, johon käytetty kasvipigmentejä, lyijykynää, hiiltä sekä mustikkaa.

Kuva 9. Luonnos teoksesta

4.4 Lyijykynäpiirrokset kankaalle

Suunnitelmallinen pigmenttien valmistaminen ja malliksi käytettävien valokuvien valinta auttoi työn aloituksessa. Järjestelmällinen tekeminen helpottaa aikataulun hahmottamisessa, mutta työn edetessä luovuus ja uudet suunnat on mahdollista ottaa käyttöön. Pigmenttien sijaan maalausnesteet ja erityisesti musta ruusunmarja ja sen monet sävyt veivät mukanaan, samoin vapaus piirrettyjen kuvien määrän karsintaan suuren kappalemäärän sijasta.

Valokuvien käyttö referenssikuvina oli haastavaa johtuen niiden pienestä (tähän mitat) koosta. Niiden suurentaminen esimerkiksi tietokoneen ruudulle tai tulosteeksi ei sopinut kuitenkaan ajatukseen tallentaa kuvia kankaalle toiseen muotoon, sillä tuloste tai valokuva itsessään olisi ollut uusi muoto ja säilöntätapa.

Halusin piirtää suoraan kuvista ja aistia niiden tunnelmaa ja materiaalisuutta. Osassa kuvia oli päivämääriä ja kirjoitusta, ja kuvittelin niihin isoäitini sormenjäljet. Aloitettuani ensimmäistä kuvaa päädyin unohtamaan fotorealismien tavoittelun ja annoin itselleni vapauden kuvien ja hahmojen tulkintaan ja piirtämiseen myös ilman mallikuvien katsomista ja suoraan ilman apuviivoitusta hahmotellen. Tämä valinta toi kuviin toisenlaisen tunnelman ja osan minua.

4.5 Tilkkujen ompelu teokseksi

Ompelutyö alkoi eri kokoisten ja muotoisten kankaanpalojen sommittelulla. Muodostin piirrettyjen ja värjättyjen osien välille erilaisia yhteyksiä ja etsin visuaalisesti kutsuvinta asettelutapaa. Koot, muodot ja värisävyt ja niiden asettelu vaikutti teoksen luonteeseen ja lukutapaan, ja luonnosteluvaiheessa tehdyt suunnitelmat eivät valmiiden tilkkujen kohdalla olleet enää päteviä. Luonnoksista tiesin kuitenkin kaipaavani asetteluun visuaalisen rytmin tai tarinallisen järjestyksen. Kuvassa 10 tilkkujen värisävyt luovat harmonian keskenään.

Kuva 10. Sommitelma tilkuista

Ajatus elämän kulkemisesta kehänä syntymästä kuolemaan ja kuoleman jälkeisen uuden elämän syntymisestä, esimerkiksi kasvin kuihtuessa ja siementäessä, päädyin asettelemaan piirretyt kuvat kehäksi. Kuvassa 11 kankaiden sijoittelu väärässä rytmissä, joka ei toiminut visuaalisesti.

Kuva 11. Hylätty sommitelma

Asettelen jälkeen aloin ommella tilkkuja yhteen mahdollisuuksien mukaan rivi kerrallaan, ja yhdistäen rivejä toisiinsa. Epäkokoisia paloja ommellessa ompelujärjestystä joutui soveltamaan lähes joka rivillä ja useaan otteeseen purkamaan ja etsimään toimivaa ratkaisua siisteihin saumoihin eri kokojen välillä. Osan kuvista neulasin ja osan harsin kiinni ennen koneella ompelua, jotta hahmotin palojen sopivuuden toisiinsa. Tilkkujen ompelun jälkeen silitin saumat auki taustapuolelta, jotta ne pysyisivät sileänä.

Valitsin tilkkujen ja taustakankaan väliseksi pehmusteeksi puuvillavanulevyn sijaan kaksi käytöstä poistettua fleece-peittoa, jotka olin ommellut yhteen. Taustakankaan ompelin kahdesta lakanasta, jotka olin värjännyt kahvilla. Taustakankaan reuna käännettiin tilkkujen ja pehmusteen päälle reunukseksi.

4.6 Viimeistely ja ihmisen väri

Teoksen viimeistelyä varten värjäsin kirjontaan käytettävää kuusisäikeistä muliinilankaa verellä. Ihmisen väriä kuvaavat langat muistuttavat verisuonia (Kuva 12), jotka kulkevat yli osan peitteen ruuduista. Langan värjäyksessä en käyttänyt apuaineita, vaan lanka sai imeä itseensä ottamansa määrän väriä, jonka jälkeen huuhdoin ylimääräisen pois ja annoin langan kuivua. Olin tyytyväinen langan kanervanpunertavaan sävyyn (Kuva 13), sillä liian räikeästi erottuva sävy olisi vetänyt liikaa huomiota itseensä.

Kuva 12. Verellä värjättyä lankaa

Kuva 13. Yksityiskohta teoksen ompeleista

4.7 Ripustus ja videoperformanssi

Teoksen toiseksi osaksi kuvasin videoperformanssin tukemaan ajatusta muistoista ja sukupolvien jatkumosta. Videolla kuljen yöpaidassa hetekan päälle sijatun teoksen luokse, peitelen itseni sen alle makaamaan ja noustuani sijaan teoksen takaisin hetekalle. Näyttelytilassa teos on esitettyä hetekan päälle ja osin lattialle levitettynä ja videoteos esitetään tabletilla, joka on sijoitettuna omalle alustalleen hetekan vierelle. Video toistuu luuppina.

5 Yhteenveto ja pohdinta

Oman suunnan etsiminen

Prosessi alkoi vanhoista valokuvista, innostuksesta luonnon kasveihin sekä alati laajenevasta ympäristöahdistuksesta. Vanhoissa kuvissa ihminen ja luonto ovat vielä yhtä tai ainakin eläen rinnakkain ja jonkinlaisessa symbioosissa. Maata ja metsää hyödynnetään tarpeeseen.

Kuvissa viehättää elämäntapa ja tyyli. Henkilökohtainen digiahdistus, moderni muovintäyteinen elämäntapa ja rahan määräysvalta saa kaipaamaan toisenlaiseen aikaan ilman kiiltokuvamaisia kuvitelmiä elämän keveydestä menneillä vuosikymmenillä. Omaan verilinjaan liittyvät maaseudulla omilla juurillani otetut mustavalkoiset valokuvat kiteyttävät omissa silmissäni luonnon ja ihmisen rinnakkaiselon mahdollisuudet, niin että molemmat voivat hyvin toinen toistaan arvostaen ja rinnalla kasvaen ja kuollen.

Teollistuneen ihmisen luomassa yhteiskunnassa taiteilija on osa kaikkea, jos valitsee olla osa yhteiskuntaa. Pienet valinnat, yksilön valinnat ovat osa kaikkea isompaa. Taiteilijana en halua tuottaa lisää ympäristölle haitallista materiaalia, vaan pohdin voiko taideteos olla ekologisesti tehty ja voiko se kenties hävitä tai maatua. Tutkin omaa tekemistäni, historiaani, ihmisen osaa luonnon osana, ja osaani kuulua yhteiskuntaan ilman yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Pohdinnat yhdistyvät ja rakentuvat näkyväksi teoksessa, joka yhdistää 40–50-luvun valokuvia sekä luonnonmukaisia materiaaleja yhdeksi teokseksi, jonka teemana on ajallisuus, vanheneminen ja ihmisen ja luonnon kadonnut yhteys. Valokuvat ovat osa tilkkupeitteen ruutuja, joka ommellaan sairaalaan poistetuista hävitykseen menevistä puuvillalakanoista. Valokuvat vuorottelevat asettelussa hyöty- ja rikkakasveista piirrettyjen sekä esittämättömien värjäyspintojen kanssa ja yhdistyvät yhdeksi kokonaisuudeksi tilkkupeitteenä, jonka päälle on kirjailtu ihmisen väriä ja verisuonia kuvaavalla verellä värjätyllä langalla vertauksena ihmisen kaareen syntymästä kuolemaan.

Teoksen kuolema

Työn edetessä aloin mietin pysyvyyden ja säilyvyyden osuutta taiteessa ja omista teoksistani ja tekemisestäni: Voiko teos olla hetkellinen tai kuuluuko teoksen tarinaan ja sisältöön myös se, mitä tapahtuu esilläolon ja dokumentoinnin jälkeen. Vanhat valokuvat viehättävät hajoavaisuudellaan: ne palavat, haalistuvat, eivät kestä kosteutta. Osin siksi halusin käyttää niitä, tallentaa toiseenkin muotoon ja käyttötarkoitukseen, antaa merkityksen ja näyttää, että historiallakin on vielä merkitystä. Mutta onko oma teokseni tullut jäädäkseen, täytyykö sen

olla pysyvä, vai tuhoutuva, ja kuinka sen merkitys muuttuu lopullisen muodon ja esitystavan kautta. Puuvilla maatuu eikä teoksessa ole muovia. Onko teoksen paikka seinällä vai maan sisällä siellä, jossa kuvissa esiintyneet ihmisetkin ovat, vai sijattuna sänkyyn huoneessa, joissa kuvien ihmiset ovat nukkuneet ja uneksineet. Pohdin myös sitä, kuinka tarkasti asiat ennalta määrätään ja täytyy määrätä, ja kuinka iso osa sattumalla on ja saa olla teoksen luomisessa ja sijoittamisessa, kun teoksen sisältö itsessään kuvaa elämää ja sen kaarta ja katoavaisuutta, jossa ihminen on sattuman edessä pieni, ja voi määrätä vain osan tarinastaan omien valintojensa kautta. Tällöin ennalta määrittelemisen ja suunnitelmallisuuden ja suunnitelman noudattaminen vievät tilaa sattumalta, kokemuksilta ja virheiltä, jotka elämässäkin vievät toisinaan vaikeisiin, toisinaan kuvittelun ulkopuolelle jääviin lopputuloksiin.

Ajatus kasvivärien haalistumisesta auringonvalossa kuvaamassa ihmisen haalistumista ja katoavaisuutta tukee teoksen sisältöä ja sanomaa. Suunnitelma eri värien haalistumisnopeuden tarkkailusta ja ennakoarvio värien kestosta alkoi tuntua teoksen kannalta epäoleelliselta tai peräti sisältöä vastaan sotivalta, kun sattuma alkoi ottaa lisää tilaa teoksen syntymistä ja sisällössä. Teoksen loppusijoituspaikan mukaan värien haalistuminen jatkaa teoksen syntymistä ottaen siihen oman aikansa, ilman ennustetta ja ihmisen vaikutusta. Kuvassa 14 teoksen alle meneminen kuvastaa muistoihin pakenemista. Kuvan toistaminen vuosittain on osa dokumentointia ja teossarjaa.

Kuva 14. Hiding under memories, before all fades, 2024, digitaalinen valokuva

Lähteet

Auvinen, A. Kemppainen, E. Jäppinen, J. Heliölä, J. Holmala, K. Jantunen, J. Koljonen, M. Kolström, T. Lumiaro, R. Punttila, P. Venesjärvi, R. Vrikkala, R. Ahlroth, P. 2020. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja. Viitattu 13.3.2024.

Saatavissa

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162392/VNTEAS_2020_36.pdf

Talvivihreät kasvit. Helsingin Yliopisto. Viitattu 13.3.2024. Saatavissa

<https://www.helsinki.fi/fi/projektit/kasvien-talvi/talvivihereat-kasvit>

Kananen, L. Marttila, S. 2019. Vanhenemisen biologiset mekanismit ja miten niihin voi vaikuttaa. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Viitattu 13.3.2024. Saatavissa

<https://www.duodecimlehti.fi/duo14951>

Culturescapes, 2023, The Drummers and Their Drumbeats: Prince Toffa. Youtube-video.

Viitattu 12.3.2024. Saatavissa https://www.youtube.com/watch?v=rhjalhFnmko&ab_channel=Culturescapes

Kamp, J. 2022, How Banksy's "Girl with Balloon" Became an Icon of 21st-Century Art, Artsy.net. Viitattu 16.11.2023. Saatavissa

<https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-banksys-girl-balloon-icon-21st-century-art>